

O'ZBEKISTONDA

FANLARARO INNOVATSIYALAR

VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI

2023
20-oktyabr

ISSN: 2181-3302

5.963

2023 Impact Factor

Exact
Natural
Medical
Technical
Economics
Philological
Pedagogical
Social sciences
and humanities

23-SON

O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA
ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI

20.10.2023

“O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR” JURNALI

«BEST PUBLICATION»

Ilm-ma'rifat markazi ©

MATERIALLARI TO'PLAMI

20-OKTYABR, 2023-YIL

23-SON

O'ZBEKISTON
2023

Ushbu to'plamda "O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali" ilmiy jurnaliga kelib tushgan maqolalar o'rin olgan.

Mazkur jurnalda zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonida innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish va loyihalashtirish, integratsion ta'limni rivojlantirishda yo'nalishlar bo'yicha kreativ g'oyalar, takliflar va echimlarni amalga oshirish maqsad qilib olingan. Mazkur jurnal materiallaridan OTM professor-o'qituvchilari, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari va umumta'lim maktab o'qituvchilari, mustaqil tadqiqotchilar, magistrantlar, ilmiy xodimlar, iqtidorli talabalar hamda shu sohada ilmiy ish olib borayotgan tadqiqotchilar foydalaishlari mumkin.

Eslatma! Jurnal materiallari to'plamiga kiritilgan maqolalardagi raqamlar, ma'lumotlar haqqoniyligiga va keltirilgan iqtiboslar to'g'riligiga mualliflar shaxsan javobgardirlar.

TAHRIRIYAT

Bosh muharrir:

Maqsudov Ulug'bek Qurbonovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Mas'ul muharrir:

Yusufjonov Quyoshbek Komiljon o'g'li
Farg'ona davlat universiteti

Mas'ul kotib:

Hakimov Iqboljon
Farg'ona Politexnika instituti

Texnik xodim:

Sultonov Sardorbek No'monjon o'g'li
Farg'ona davlat universiteti

TAHRIR KENGASHI A'ZOLARI

Tuychiyeva Inoyat Ibragimovna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Shamsiyeva Maxfuzaxon Xuja qizi

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sabirova Gulnoza Sadikovna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Saidov Ixtiyor Muzropovich

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti boshlig'i

Mamatova Nodira Muxtarovna

Tibbiyot fanlari Doktori (Ds)

Rasulova Vasila Batirovna

Toshkent farmatsevtika instituti, Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Nikadambayeva Hilola Batirovna

*Uzbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti,
Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent*

Pirimov Akram Pirimovich

Navoiy davlat pedagogika instituti, dotsent

Shodiyev Furqat Davranovich

*Navoiy davlat pedagogika instituti, Texnika fanlari
nomzodi, Dotsent*

Qurbonova Muqaddas Omonovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Baltayeva Iqbal Tadjibayevna

*O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti. O'zbek tili va adabiyoti kafedrasida
dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.*

Sayfullayeva Ra'noxon Raupovna

O'zbekiston milliy universiteti. Filologiya fanlari doktori, professor.

Popova Tatyana Igorevna

SanktPeterburg davlat universiteti. Rossiya. Doctor filologicheskix nauk, professor.

Berdaliev Abduvali

Tojikiston. Xo'jand davlat universiteti. Filologiya fanlari doktori.

Manzuraxon Ernazarova

Navoi davlat pedagogika instituti. Filologiya fanlari doktori, professor.

Uluqov Nosirlon Muxammadalievich

Namangan davlat universiteti. Filologiya fanlari doktori.

Jumanazarova Guljahon

Filologiya fanlari doktori. Jizzax davlat universiteti.

A.A.Qosimov

Farg'ona davlat universiteti. Filologiya fanlari doktori, professor.

Jo'rayev Habibullo Abdusalomovich

Filologiya fanlari doktori. Farg'ona davlat universiteti.

Fayzimatov Shuxratjon No'monovich

Farg'ona politexnika instituti. Texnika fanlari doktori.

Hoshimov G'anijon Mirzaaxmadovich

Andijon davlat universiteti. Filologiya fanlari doktori.

Hulkar Hamroyeva

Filologiya fanlari nomzodi, dotsent. O'zbekiston respublikasi yozuvchilar uyushmasi a'zosi, jurnalist.

O'rinboyev No'monjon O'rmonovich

falsafa fanlari nomzodi, dotsent. XTXMOIO'

Qurbonova Muqaddas Omonovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori. Farg'ona davlat universiteti.

Qunduzxon Atabayevna

Filologiya fanlari doktori, professor. O'zbekiston. Jahon tillari universiteti.

Hojaliyev Ismoiljon Tojiboyevich

Farg'ona davlat universiteti filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

Erofeeva Inna Nikolaevna

Kandidat pedagogicheskix nauk, dotsent. Sankt Peterburg davlat universiteti. Rossiya.

Toshtemirova Zamira Sotvoldiyevna

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Farg'ona davlat universiteti.

G.O.Abdugafurovich

Filologiya fanlari nomzodi. Farg'ona davlat universiteti.

Xudayarov Oybek Odilovich

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti

Muxitdinova Muniraxon

Pedagogika fanlari fanlari doktori, (PhD)

Matsaidova Sayyora Xudayberganovna

Urganch davlat universiteti, Geodeziya, kartografiya, geografiya kafedrasini, pedagogika fanlari nomzodu, dotsent

Djumaniyazova Yulduzoy Abdusharipovna

Urganch davlat universiteti, Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va IPKT bo'limi boshlig'i, qishloq ho'jaligi fanlari nomzodi, agrokimyo fanlari dotsenti

Ismayilova Intizar

Urganch davlat Universiteti Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya kafedrasini, qishloq ho'jaligi fanlari nomzodi, dotsent

Latipova Umida Yusufboyevna

Urganch davlat universiteti. Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

MUNDARIJA:		
1.	Yusupov Konisbay Abilovich Sagidullaeva Klara Seytniyazovna <i>QARAQALPAQ ÁDEBIYATI BOYINSHA DÓGEREK JUMISLARIN SHÓLKEMLESTIRIW USILLARI</i>	9
2.	Ш .Ш.Облокулов <i>ГИЁҲВАНДЛИК ВОСИТАЛАРИНИНГ ИНСОН ОРГАНИЗМИДАГИ БИОКИМЁВИЙ ЖАРАЁНЛАРГА ТАЪСИРИ.</i>	22
3.	Egamnazarova Fazilat Dustqobilovna <i>GAZLARNI KIMYOVIY ARALASHMALARDAN TOZALASH JARAYONINI TADQIQ QILISH</i>	26
4.	Бабанов Бахадир Абдикадирович <i>ПРОБЛЕМА КОГНИТИВНОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ВОЕННЫХ СОКРАЩЕНИЙ</i>	33
5.	Бозорова Нигора Хакимовна Курбанова Жасмина Улугбековна <i>ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ СОЛНЦА В УЗБЕКСКОЙ ПОЭЗИИ</i>	36
6.	Akramov Abdurahmon Haydarali o'g'li <i>INFORMATIKANI O'QITISHDA ZAMONAVIY METODIKALAR</i>	39
7.	Akramov Abdurahmon Haydarali o'g'li <i>КОМПЬУТЕРНИНГ ДАСТУРИЙ ТА'МИНОТИ</i>	44
8.	Сулейманов Джахонгир Солижонович Уткирбек Режапов Сына Гайратжан <i>ГИГИЕНИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПИТАНИЯ ВОЛЕЙБОЛИСТОВ</i>	50
9.	Yulanova Nargiza Davlatovna <i>O'ZBEK TILINING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI NATIJASIDA O'RGANILGAN MUAMMOLAR</i>	57
10.	Gayubova Komila Anvarovna <i>TILSHUNOSLIGIDA NUTQ MADANIYATINING AYRIM XUSUSIYATLARI</i>	64
11.	Qo'shqarbayeva Gulbanu Raximovna <i>OZIY-OVQAT MAHSULOTLARINI OZUQAVIY IMKONIYATINI OSHIRISH IMKONIYATLARI</i>	68
12.	Abdujabborova Muqaddas Yo'ldoshevna Davronova Malika Davronqulovna <i>TIL MA'NAVIYAT JILVAKORI</i>	73
13.	Olimjonova Mohigul Azizova Nafosat <i>DAVLAT TILINI NUFUZINI OSHIRISH</i>	77
14.	Qurbonov G'ayrat Rejapovich Redjapov O'tkir G'ayratovich <i>YOSH VOLEYBOLCHI SPORTCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA HARAKAT IMKONIYATLARINI OSHIRISHNING AHAMIYATI.</i>	82
15.	Xaldurdiyeva O'g'iljeren Abajan qizi Kushiyeva Nodira Xabibjonovna <i>MUSIQA TINGLASHNING CHET TILLARINI O'RGANISHDAGI SAMARASI</i>	88

16.	Anvarova Iroda Anvarovna Sayfullayev Timurbek Xayrulla o'gli <i>NEFTLI YO'LDOSH GAZLARNI UTILIZATSIYA QILISH YO'LI ORQALI SUYUQ UGLEVDORODLARNI ISHLAB CHIQRISH</i>	92
17.	Сайфуллаев Тимурбек Хайрулла ўгли <i>ИС ГАЗИ ВА ВОДОРОДДАН ЮҚОРИ МОЛЕКУЛЯР СИНТЕТИК, ПЕНТАНДАН НОНАДЕКАНГАЧА БЎЛГАН УГЛЕВОДОРОДЛАР ОЛИШ МЕТОДИКАСИ,</i>	100
18.	Qarshiboyeva Xurinisa Karimovna <i>BOSHLANG'ICH SINFLARDA IMLOVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISHDA CHIROYLI YOZUV MALAKALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI</i>	108
19.	Rajab Ostonovich Bobokalonov <i>ILMIY TIBBIYOT TERMINOLOGIYASI TAHLILI</i>	114
20.	Китаева Наталья Хамидовна <i>ПНЕВМОНИЯ, ВЫЗВАННАЯ АТИПИЧНЫМИ ВОЗБУДИТЕЛЯМИ</i>	117
21.	Rushana Zaripova <i>XARAKTER YARATISHDA PSIXOLOGIZM (ABDUQAYUM YO'LDOSH ASARLARI MISOLIDA)</i>	123
22.	Kabilova Zebo Boboqulovna <i>XALQARO TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MENEJMENTNING AHAMIYATI</i>	132
23.	Botirova Muxayyo Berdiyrovna <i>BOSHLANG'ICH SINFLARNING MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR, PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH KO'NIKMALARI</i>	136
24.	Qutlimuratova Nigora Hakimovna Radjabov Mansur Farxodovich Abdullayeva Gulnoza Ulug'bek qizi <i>QISHLOQ XO'JALIK XOMASHYOSIGA ULTRATOVUSH TA'SIRINI O'RGANISH.</i>	142
25.	Батирова Н.У. <i>АНАЛИЗ НЕФТЕГАЗОНОСНОСТИ ПАЛЕОЗОЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ДАЛЬНЕЙШИЕ НАПРАВЛЕНИЯ НЕФТЕГАЗОПЕРСПЕКТИВНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН</i>	145
26.	Bozarova Gulnora Gulamovna <i>AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISH VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH MASALALARI</i>	160
27.	Nematova Malikaxon Zafarjon qizi <i>MATN KOMPONENTLARIDA PRESUPPOZITSIYA HODISASINING IFODALANISHI.</i>	168
28.	Xalikova Shaxodat To'xtayevna Nurullayeva Davlatbika Kamiljon qizi <i>GIPERAKTIV BOLALAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISHDA TA'LIM-TARBIYANING ROLI</i>	171
29.	Муминджанова Саида Хаитматовна <i>НЕТРАДИЦИОННЫЕ УРОКИ РУССКОГО ЯЗЫКА, ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ.</i>	175

ILMIY TIBBIYOT TERMINOLOGIYASI TAHLILI

Rajab Ostonovich Bobokalonov*Buxoro davlat universiteti*r.o.bobokalonov@buxdu.uz<https://orcid.org/0000-0001-5348-2937>

Annotatsiya: *Ilmiy tibbiy terminologiya zamonaviy tibbiyotning eng muhim jihatlaridan biridir. Bu tibbiyot xodimlariga aniq va standart tildan foydalangan holda bir-biri bilan, shuningdek, bemorlar va oilalar bilan samarali muloqot qilish imkonini beradi. Ushbu ilmiy ma'ruza tibbiyot sohasidagi ilmiy tibbiy terminologiyaning asoslari va ahamiyatini o'rganadi.*

Kalit so'zlar: *prefiks, ildiz, qo'shimcha, kardio, anatomiya, fiziologiya, patologiya, farmakologiya, aritmiya disregulyatsiya*

KIRISH

Tibbiyot terminologiyasining ta'rifi va kelib chiqishiga ko'ra - bu tibbiy sohaning shart-sharoitlari, protseduralari, davolash usullari, asboblari va boshqa jihatlarini tavsiflash uchun ishlatiladigan texnik atamalar to'plami. Ushbu atamalar odatda lotin yoki qadimgi yunon tillaridan olingan bo'lib, ular ikki ming yil oldin yunon va rim shifokorlari tomonidan yaratilgan.

Lotin tili zamonaviy tibbiyot terminologiyasining ona tili hisoblanadi. Rim shifokorlari bu tildan o'zlarining klinik kuzatishlari va tibbiy nazariyalarini tasvirlash uchun foydalanganlar. Vaqt o'tishi bilan lotin tili ingliz, nemis va fransuz kabi xalq tillari bilan almashtirildi. Biroq, barcha sog'liqni saqlash mutaxassislari uchun umumiy lug'at yaratish uchun ko'plab lotin atamalari asl yoki o'zgartirilgan shaklda saqlangan¹.

Ilmiy tibbiyot terminologiyasi muhim ahamiyatga ega, chunki u sog'liqni saqlash mutaxassislari o'rtasida to'g'ri muloqot qilish imkonini beradi. Standartlashtirilgan terminologiyadan foydalangan holda, retseptlarda yoki test natijalarini sharhlashda xatolik ehtimoli kamroq. Tibbiyot mutaxassislari tibbiy yozuvlar, protseduralar va muolajalarni ham yaxshiroq tushunishlari mumkin.

Bundan tashqari, tibbiyot mutaxassislarini tayyorlashda ilmiy tibbiy terminologiya muhim ahamiyatga ega. Standartlashtirilgan tildan foydalangan holda, tibbiyot talabalari osonroq va aniqroq o'rganishlari mumkin. Sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari umumiy atamalardan foydalangan holda xalqaro tadqiqotlar va tadqiqotlarda ham ishtirok etishlari mumkin.

ASOSIY QISM

Ilmiy tibbiyot terminologiyasi **prefikslar, ildizlar va qo'shimchalardan** tuzilgan. Prefikslar so'zning ma'nosini o'zgartirish uchun boshiga qo'shiladi. Masalan, "**gipo-**"

¹ Pascaline Faure. Des discours de la médecine multiples et variés à la langue médicale unique et universelle. ASP - La revue du GERAS, 2010, 58, pp.73-86.

prefiksi "**ostida**" degan ma'noni anglatadi, shuning uchun "**gipotenziya**" "**past qon bosimi**" degan ma'noni anglatadi.

Ildizlar so'zning yuragi bo'lib, ko'pincha bu atamada ishtirok etgan organ yoki tana tizimini ko'rsatadi. Masalan, "**kardio**" so'zi lotin tilidan "**yurak**" degan ma'noni anglatadi, shuning uchun **kardiologiya**, **kardiogramma** kabi atamalar yurakni anglatadi.

Qo'shimchalar so'z oxiriga qo'shib, so'zning ma'nosi yoki grammatik vazifasining o'zgarishini bildiradi. Masalan, **-ite** (-xit) qo'shimchasi yallig'lanishni anglatadi, shuning uchun **bronchite** (bronxit) bronxlarning yallig'lanishini anglatadi.

Ilmiy tibbiy terminologiyada ishlatiladigan atamalarning ba'zi umumiy misollari:

- Anatomiya: Inson tanasining tuzilishini o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **squelette** (skelet), **muscles** (mushaklar), **organes internes** (ichki organlar) kiradi.

- Fiziologiya: Inson tanasining faoliyatini o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **respiration** (nafas olish), **circulation sanguine** (qon aylanishi), **digestion** (hazm qilish) kiradi.

- Patologiya: kasalliklarni o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **cancer** (saraton), **diabète** (diabet), **maladie d'Alzheimer** (Altsgeymer kasalligi) kiradi.

- Farmakologiya: Dori vositalari va ulardan kasalliklarni davolashda foydalanishni o'rganadigan fan. Umumiy atamalarga **antibiotique** (antibiotik), **analgésique** (og'riq qoldiruvchi), **anti-inflammatoire** (yallig'lanishga qarshi) kiradi.

Bizning qiyosiy tahlilimiz turli tibbiyot mutaxassisliklari o'rtasida tibbiy atamalarni qo'llashda sezilarli farqlarni aniqladi. Misol uchun, **arythmie** (aritmia) atamasi kardiologiyada yurak urishining tartibsizligini tasvirlash uchun ishlatiladi, **dysrégulation** (disregulyatsiya) atamasi psixiatriyada g'ayritabiiy hissiyotni tartibga solishni tasvirlash uchun ishlatiladi.

Xulosa. Ilmiy tibbiy terminologiya zamonaviy tibbiyot amaliyotining muhim qismidir. Ilmiy tibbiy terminologiyani tahlil qilish tibbiy tushunchalarni tushunish va ularni klinik amaliyotda qo'llash uchun foydali usuldir. Ushbu tahlil tibbiyotning turli ixtisosliklarida qo'llaniladigan tibbiy atamalar o'rtasidagi farq va o'xshashliklarni, shuningdek, ushbu atamalarning klinik amaliyotda qo'llanilishini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Bu tibbiyot xodimlariga aniq va standart tildan foydalangan holda bir-biri bilan, shuningdek, bemorlar va oilalar bilan samarali muloqot qilish imkonini beradi. Ushbu natijalar sog'liqni saqlash xodimlari o'rtasidagi aloqani yaxshilash va bemorlarni tushunishni osonlashtirish uchun ishlatilishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Henry Gray, « Anatomy of the Human Body. Introduction » 1918. p. 53 ;
2. A. Calas, J.-F. Perrin, C. Plas et P. Vanneste, Précis de physiologie, éditions Doin, 1997.

3. Bobokalonov R. INTERPRETATION OF TERMINOLOGY AND ONOMASTICS //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 35. – №. 35.
4. Bobokalonov R. The Level of Assimilation of The Vocabulary Medical Terms //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 35. – №. 35.
5. Ostonovich R. LINGUISTS AND MEDICAL TERMINOLOGY: AN ESSENTIAL COLLABORATION //Talqin va tadqiqotlar. – 2023. – Т. 1. – №. 21.
6. Bobokalonov O. PRAGMALINGUVISTICAL STUDY OF FRENCH-UZBEK MEDICINAL PLANT TERMINOLOGY //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 31. – №. 31.
7. Bobokalonov O. LES PHYTOPHRASEOLOGISMES OU PHYTOPHRASÈMES //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 31. – №. 31.
8. Bobokalonov O. FRANSUZ ZAMONAVIY FRAZELOGIYASIDA LINGVOKULTUROLOGIK SHIFOVAXSH FITONONIMLAR //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 31. – №. 31.
9. Bobokalonov O. Текст научной работы на тему «Прагмалингвистическое изучение французско-узбекской терминологии лекарственных растений» //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.
10. Bobokalonov O. Текст научной работы на тему «Прагмалингвистическое изучение французско-узбекской терминологии лекарственных растений» //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.
11. Бобокалонов Р. О. Семантический анализ медицинских терминов //Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes. – 2022. – С. 252-254.